

BÁTOR

településképi arculati kézikönyve | 2017

készült:

Bátor Község Önkormányzata megbízásából
polgármester: Derecskei Csaba Péter
jegyző: Hortobágyi Szilveszter

314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet alapján

a

Lechner Lajos Tudásközpont,
Nemzeti Médiahatóság,
Bükk Nemzeti Park,
valamint az
Egri Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának
adatszolgáltatása segítségével

készítette:

Hoór Kálmán - főépítész
Boros András - építész
Boros Marianna - környezetirányítási szakértő
Hoór Csilla - munkatárs
Harsányi Péter - munkatárs
Veres Tünde - munkatárs

felhasznált irodalom és adatbázisok:

Bátor Település Rendezési Terve
Heves Megye Műemlékei
Heves Vármegye Községei - ifj. Reiszig Ede dr.
bator.hu
openstreetmap.hu
mapire.hu
fentrol.hu
Rakonczay Zoltán: Természetvédelem. Szaktudás Kiadó Ház Budapest 2002
A Hevesi füves puszták tájvédelmi körzet. Bükk Nemzeti Park Igazgatóság Eger 2005
Bepillantás Dél-Heves Természeti Értékeibe Üröm Környezet-és Természetvédelmi
Egyesület, Heves Eger 2013
wikipedia.hu
bnpi.hu
egriborut.hu
Mátraalja borvidék ismertető
kaptarko.hu
Bábakalács füzetek-10 Jeles kövek
„Zöld Horizont” Bükk nemzeti park.
Veres Zsolt: Homokkő Birodalom Észak Magyarországon. Természet Világa 146. évfolyam.
4. szám

2017

TARTALOM

Tartalom	3
Bevezetés.....	5
Bátor bemutatása	6
Örökségünk	10
Település-karakterek	23
Jó példák történeti I. karakterű településrészhez.....	28
Jó példák történeti II. átalakuló karakterű településrészhez	32
Jó példák telepített I. karakterű településrészhez	34
Jó példák telepített II. karakterű településrészhez.....	36
Ajánlások, építészeti útmutató.....	38
Jó példák sajátos építményszíntípusok, reklámhordozók, utcanévtáblák	56

BEVEZETÉS

A településképi arculati kézikönyv a település bemutatásával az épített és természeti értékek megismertetésével, útmutatóval segíti a település fejlesztésében érdekeltet.

Észak-Magyarország, ezen belül Heves megye bővelkedik régi korok történelmi emlékeiben. Ezer év hosszú idő, mégis rohanó világunkban hajlamosak vagyunk elfelejteni mit is jelent ez az örökség. Házaink, templomaink néma tanúi ezeknek a koroknak, még akkor is, ha egy-egy település fejlődésének folytonossága a viharos történelmünknek köszönhetően többször megszakadt. Talán éppen ezért fontos olykor vállatára fognunk szülőföldünk néma köveit. Nézzünk körül egy pillanatra! Vegyük észre rejtett értékeinket! Ne tévesszen meg minket az sem, ha az idő nyomot hagyott rajtuk. Saját történelmünket rejtik e falak, melyeket hozzáértéssel, szeretettel és hittel a mi feladatunk megőrizni, hozzáadva saját korunk értékeit.

Ez a kézikönyv ebben az értékmegőrzésben és értékteremtésben kíván segítséget nyújtani, röviden bemutatva a település épített és természeti adottságait. Az örökségünk fejezetben kiemeljük azokat az objektumokat, épületeket, műemlékeket, melyek a település önazonossága szempontjából kiemelkedő helyet foglalnak el. Az ajánlások fejezetben áttekintést nyújtunk a község különböző karakterű részeiről, valamint az útmutatóban fogalmazunk meg arról, hogy milyen építészeti eszközök révén tudjuk kedvezően befolyásolni egy-egy utca, településrész összképét. Az utolsó, jó példák fejezetben pedig olyan – a településen található – épületek, utcaképi elemek fotóit közöljük, melyeket vagy egészüket, vagy részletmegoldásait tekintve példaértékűnek tartunk. A kézikönyv csupán egy útmutató, nem helyettesítheti a döntéshozók, az építetők odafigyelését, az építészek felkészültségét, az építésben résztvevők felelősségét.

BÁTOR BEMUTATÁSA

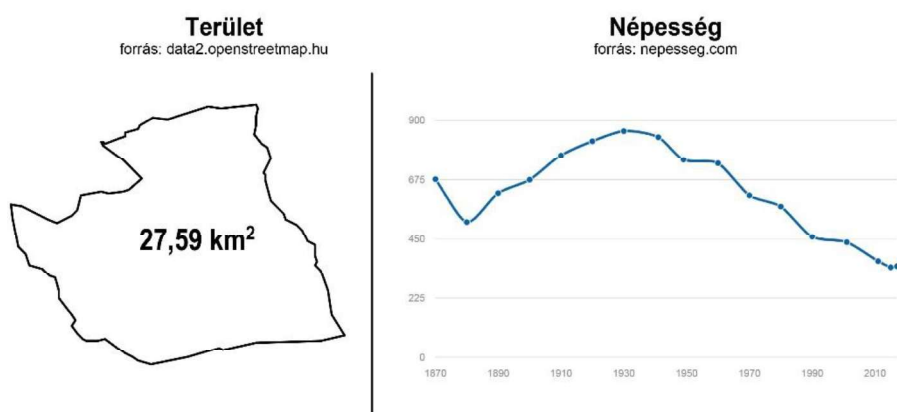
A Vermek-tetőn későbronzkori telepnymok és sírok, a határban kunhalmok figyelhetők meg, 1754-ben a Nagybereken a Bátori-vizen túl az Oroszvár nevű helyet említi egy oklevél. Királyi várbirtok volt 1283-ig, amikor IV. László király Pous comesnek adta. 1295-ben Marsó fia Pous comes Batur nevű birtokrészét Endre egri püspöknek átengedte, csereképpen a szomszédos Fedémes és Bathán egy részének birtokáért. Az oklevél Bátor szomszédságában egy püspöki várat — valószínűleg Szarvaskőt — is említi.

1326-ban Bátori József unokája, Miklós és a Folthy rokonok megállapodnak bizonyos egyházasbátori birtokrészek átruházása tárgyában. 1350-ben Bátor Sebe comes unokái leánynegyed kiadásáról szerződnek. 1369-ben a fiúutód nélkül elhalt Bátori Rufus János birtokát, a falu egyik felét, a király Mihály egri püspöknek adományozza, de a másik felerész ekkor még Rufus János leányainak birtokában marad. A templom kegyuraságát közösen bírták. Az 1295. és 1376. évi határjárás során felemlítik a Dolna völgyét és Dolna bércét, mely után magát a falut is az 1850-es időkig gyakran nevezik Dolnának, Dónának. 1479-ben Bátor részben az egri káptalané, részben a Bátor, Széky, Csehy nevű családoké. Az 1486 körül keletkezett Szt János könyv szerint az egri püspök szarvaskői váruradalmához tartozik, de ide tartozik az 1558., 1687. évben is. 1687-ben Fedémessel és Baktával együtt köteles Szarvaskő várában egy várőrző katonát tartani. 1546-ban az adóösszeírás szerint Alsó- és Felsőbátor nemesek birtokában van, de az 1552. évi török pusztítás folytán néptelenné válik. 1598-ban Nagybátor népes, Kisbátor elhagyott falu. A XVII. században Kisbátor egészen köznemesi birtok, Nagybátor viszont legnagyobb részében az egri káptalané és csak néhány jobbágytelekkel rendelkezik az Újfalusy, Dersy, Széky, Figedy, meg Rákóczy család. A török elől Kassára menekült egri káptalan képtelen birtokainak kezelésére, ezért Bátort az egri püspökség szarvaskői vártartománya kezeli, Bocskay alatt pedig idegen birtokosok foglalják el. 1650 körül Bánóczy Gábor egri örkanonok saját pénzén váltja ki Bátort a foglalóktól és sajátmaga kezeli. Az 1672. évi dézsmajegyzék Nagy- és Kisbátort egyszer elhagyott falunak, máskor káptalani birtoknak jelzi. 1672-ben a nemes Póta és György családbeliek kisebb birtokrészeit elzálogosítják, majd végleg eladják a káptalannak, így ez a XVIII. század elején Nagybátor legnagyobb részét birtokolja. 1734-ben a Dorogfi és Michalek családtagok kis- és nagybátori birtokrészeit sógoruknak, Okolicsányi Mátyásnak adják el. Így 1771-ben a káptalan 24, Okolicsányi pedig 3 jobbágy birtokosa.

A jobbágyfelszabadítás időpontjában Bátor egy nagybirtokos egyházi uradalomnak és két kisnemesnek jobbágyfaluja, 53 közepes magabírási jobbágyháztartással és feleannyi zsellércsaláddal. 4700 kat. hold területű hegyes-erdős határában az erdőség irtásával 1788-ig 1100 holdat kapcsoltak be a szemtermelésbe. Számottevő majorüzem nem alakult ki. Lélekszáma 1786-ban 575, 1860-ban 674.

A Laskó patak völgyében, annak északról és nyugatról futó, azonos nevű ága összefolyásánál fekszik. Az egerbakta—egerbocsi országút a falu keleti szélén

halad el, a Hevesaranyosra ágazó út keresztülmegy a falun. A falu magja a nyugati Laskó ág csaknem derékszögű kanyarulatára települt, mely a templomdombot öleli körül. A Laskó északi ágától keletre az egyik volt földesúr, az egri káptalan uradalmi épületei, a falu északnyugati végén pedig a másik volt középbirtokos kúriája és gazdasági udvara fogta közre a falut. Századunkban a község részben az országutak mentén, részben a délnyugati részen, a Kanadának nevezett új telepen fejlődött tovább. A telkek többsége szalagtelek, soros elrendezéssel, és gyakran több lakóházzal. Kivételt képez a templomdombon elterülő hajdan hatalmas, de már többfelé aprózott telek, a kismemesi eredetű Póta család tulajdonában, mely szabálytalan alakú táblatelek, csoportos elrendezéssel. Az út által kettéosztott telkek a falu délkeleti szélén az úgynevezett Kis soron is voltak, láthatóan a terepviszonyok hatására. A telkek már a múlt század végén kerítettek voltak, feltehetően a nemesi porta hatására, melynek előjogai még élénken élnek a hagyományban. A határban csak földesúri tanyák keletkeztek.

Történelmi pillanatképek Bátor múltjából

Az első katonai felmérés (1783-1785) feljegyzései

1. Egerbakta 2, Szarvaskő 1 $\frac{3}{4}$, Eger 3 Egerbocs 1 $\frac{1}{4}$, Hevesaranyos $\frac{3}{4}$, Bükkszék 2 órányira van.

2. A templom szilárd kőépület.

3. A helységen folyik keresztül a Laskó patak, amely Hevesaranyos felé a réteken ingoványos, és semmiféle járművel nem lehet rajta átkelni. A falutól délre a malom előtt még egy másik kis víz csatlakozik hozzá, amely a feljebb lévő csárda mellett folyik el, és a hidakon kívül semmiféle járművel nem lehet rajta keresztül menni, habár az először említett csárdával szemben van egy gázló, de csak lóháton és kis járművel használható. Ez a patak sziklák között folyik tovább a második malomig, innen kezdve egészen sekély, homokos és köves a medre.

4. Bükkszék felé magas törzsű, sűrű tölgyerdőség van, amelyen az utakat leszámítva semmiféle járművel nem lehet keresztül menni. Szarvaskő felé általában magas törzsű, sűrű tölgyerdőség van, amelyen - éppen úgy, mint fent - a meglévő utakon kívül semmiféle járművel nem lehet áthaladni.

5. A két patak mentén lévő rétek kissé mocsarasak, és sohasem száradnak ki teljesen, ezért semmiféle járművel nem járhatók.

6. Az út Egerbaktára a második malomig jó. A Laskó patakon átmenve elágazik, az egyik a hegyeken át kelet felé az Örvény patakon vezet át, és Egerbaktától nem messze beletorkollik abba az útba, amely Sirok felé megy. A másik a völgyben megy és gyakran keresztezi a Laskó patakot. Csak könnyű járművel járható. Az első ellenben minden időben, minden járművel járható. Az út Szarvaskőre a Kis Petri

csárdáig, azután tovább Eger felé minden járművel esős időben is elég jól járható. A Hevesaranyos, Bükkszék és Egerszalók felé vezető utak szintén elég jók.

7. A falut minden oldalról körülötte lévő magaslat uralja, a legmagasabb a Pipis hegy.

(Csiffáry Gergely–B. Huszár Éva: Heves megye II. József kori katonai leírása 1783-1785. Eger, 1999. 109.o.)

Szénbányászat

Tudtad e, hogy Bátorban 1840-1877-ig egy szénbánya működött. A területen Bátor és Szarvaskő községek határában kezdték el a szén bányászni. A bányát Egertől északra Bátor, Szarvaskő és Egerbakta helységek között nyitották. (...)

Az egri káptalan földjén, a batori erdőben létező kőszénbányát a káptalan 1842-1845 között 3 évre évi 20 forint bérösszegért Morandi Pál egri polgárnak bérbe adta. A kezdeti sikertelen próbálkozásnak csak annyi lett az eredménye, hogy Morandi „a bányától a csinált útig vezető utakat szekerek járásra alkalmassá tette”. 1842-ben a Bátorban folyó kutatások eredményeként először jelenik meg a hír a bányászati irodalomban, hogy „Bátor mellett pedig hatalmas rétegekben találtatott a kőszén”.

1860-tól az egri káptalan újabb kutatásokat végeztet a területen. (...) A fúrások a Szénkő-Tólapa-völgyben voltak. A budai bányakapitányság - helyszíni

szemléje után - a mintegy 100 352 négyszögöl területen a szénkészletét 20 millió mázsára becsülte 1860-ban. A területet Gábor-vájnatelek elnevezéssel bejegyezték a bányatelekkönyvbe.

Az itt folyó széntermelést a rossz útviszonyok mellett a vízbetörések is veszélyeztették, nehezítették. 1863-ban 6 bécsi öl (11,4 m) mély, függőleges vízaknát, azaz zsompot építettek a víz kimeregetésére. 1866-ban a termelés közben 500 köböl (kb. 3400 m³) vízbetörés történt, s a bányát elöntötte a víz. A bánya víztelenítése a kezdetleges eszközökkel, meg az állandó vízhozáfolyás sok erőfeszítést okozott. Végül is a víz elvezetésére egy 90 öl hosszú, csekély lejtésű vízvezető tárnát építettek, amely 1865. február 25-re készült el.

A termelt szenet az egri érseki uradalomban (Nagytálya, Deménd, Füzesabony-Pusztaszikszó, Kápolna) használták fel és a káptalan tégláégetőjében, valamint az egri gőzmalomban. Emellett adtak el egri lakosoknak is.

A bánya 1864-ben 13 000 bécsi mázsa szenet termelt. Az év során 1 mázsa szén 15 krajcár volt, amikor a tokodi szén 25, a csolnoki 25, a salgótarjáni 14, a soproni 24, a resicai 30 kr-ba került. A szén víztartalma: 12%, hamutartalma: 15,2% volt.

1867. december 12-én bányaomlás okozott halálos balesetet.

1870-1875 között a bátori bányában 96 férfi, 2 nő és 10 gyermek dolgozott. Átlagos napszámberük 1875-ig 0,79, 0,35 és 0,30 forint volt. A bátor-szarvaskői bánya az egri káptalan igazgatása alatt 1877-ig működött.

(Csiffáry Gergely: Manufaktúrák és céhen kívüli ipar Heves-megyében. Tanulmányok Heves megye történetéből. Eger, 1996. 40-42.o.)

ÖRÖKSÉGÜNK

Ebben a fejezetben bemutatjuk a település épített és természeti értékeit

Települések épített értékei (általános áttekintés)

Az épített örökség megóvása és fenntartása az emberiséggel egyidős.

A jelentősebb építmények vagy épített környezetek védelmét napjainkban is előírások, jogszabályok határozzák meg, ezáltal is elősegítve a jövő generációk részére történő épített kulturális értékek megismerését, megőrzését.

Az épített örökségvédelem fokozatai:

Nemzetközi védelem – világörökség szintjén meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

Országos védelem – műemlékvédelem, amely az országos szinten meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

Helyi védelem - helyi, önkormányzati szinten meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

„A helyi védelem célja egy adott településnek és környezetének, az ott megtalálható értékes építészeti, táji, valamint az épített környezettel összefüggő természeti jellegzetességeknek minél hitelesebb és teljesebb megőrzése.”

Településképileg meghatározó - helyi, önkormányzati szinten, településképi szempontjából meghatározó építmény vagy környezet nyilvántartása az arculati kézikönyvben, melyek később helyi védelem alá is kerülhetnek.

A fennmaradt és védelemre méltó épületek, épített környezetek, mind történeti, mind pedig művészettörténeti szempontból jelentős értéket képviselnek, ugyanakkor az adott közösség önmeghatározásának is fontos pillérei. Fenntartásuk és méltó hasznosításuk tehát gazdasági, kulturális, végső soron településpolitikai érdek.

Nemzeti emlékhely

A nemzeti emlékhelyek történelmünk legfontosabb helyszínei, az emlékezet egyszerre szimbolikus és valóságos terei. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján számítanak jelentősnek, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt.

Történelmi emlékhely

A történelmi emlékhelyek az emlékezet olyan fontos helyszínei, amelyek nemzeti, felekezeti, regionális vagy kisebbségi szempontból kiemelkedőnek minősülnek. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján számítanak jelentősnek, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt.

Bátor épített értékei

Szent Imre templom - műemlék

Templomát 1283-ban említik először. 1696-ban a templom kálvinisták kezén van. 1720 körül romokban áll. Még 1732-ben is mint Egerbocs filiáját szegényes kőtemplomként említik. A bátori lakosok 1775-ben fogtak hozzá, hogy a régi és kicsiny templom helyére új templomot építsenek és ezért egy évi közmunka mentességet nyertek. 1777-ben a templom befedéséhez Poroszlóról a Tiszarévtől szállították a tetőgerendákat. A templom az egri káptalan költségén épült, Szt Imre herceg tiszteletére, de még 1782-ben nincs készen. Az 1811. évi canonica visitatio szerint három harangja van, szilárd anyagból épült karzata, sekrestyéje és a templom erős boltívekkel, szószéke szépen festve és aranyozva. Főoltára Szt Imre herceg tiszteletére, mellékoltára Nepomuki Szt Jánosnak szentelve. Tervező és kivitelező mestere feltehetően Francz József egri püspöki építész, de miután ez káptalani építkezés volt, Francz építési naplójában, amelyet a püspökség számára készített, nem szerepel.

Homlokzati tornyos, nagyméretű, egyhajós, keletelt későbarokk templom. A falu közepén dombon áll.

Mélyített falmezőkkel tagolt középtornyos homlokzatán — hasonlóan tagolt — rizalit. Három lépcsős kőkeretes bejárati ajtaja zárköves és szegmentíves. Fölötte könyöklő-párkányos hasonlóan kialakított kórusablak. Sokszorosán tagolt főpárkánya ereszpárkányként a hajón is körbefut. Ívelt kőpárkányos oromfalainak sarkain egy-egy füzérdíszes, lángnyelves Louis XVI. stílusú kőváza. A sávazott díszű toronytesten könyöklőpárkányos, szegmentíves, zárköves alacsony ablak. A torony övpárkánya fölött sávazásos lizénák között körben négy, az előbbiekhöz hasonló harangablak. Nyolcélú hagymatagos sisak lanternával és nyolcoldalú hegyes gúlacsúccsal, rajta szép-rajzú kovácsoltvas kettős kereszt, szántóvén Louis XVI. stílusú leveles ágakkal. Déli homlokzatán nagy lizénás falkeretek, a kórusszakasznál könyöklőpárkányos füles, zárköves kis ablak, fölötte hasonló szegmentíves kórusablak. A hajó déli oldalán két — a homlokzati kórusablakkal azonos — magasan álló ablak. Az ívesen visszalépő egyenes záródásé, szentélyen hasonló ablaknyílás. A szentély záródás gömbölyűen visszakerékített sarkokkal. Északon falsávkeretes sekrestye építmény, két szegmentíves fekvő téglány alakú bújtatott rácsú ablakkal. A kőkeret veretsarkos kialakítású. A sekrestyén szalagkeretes bejárati ajtó, homorú ereszpárkány, bádofedésű féltetővel. A templom körül téglalábazat, nyeregterején új palahéj. A templom északi oldalhomlokzatának kialakítása a déli oldallal azonos.

Plébániaház- műemlék

A bátori plébánia régi, 1730-ban kezdődnek az anyakönyvek. Ekkor még Egerbocs filiája, de az árvíz a bocsi plébánialakot tönkretette és a plébános a bátori katonai kvartélyházba költözött át., így. 1772-ben Bátorban felépült a plébániaház. Egy másik forrás szerint a bátori paplakot 1779-ben építtette az egri káptalan és az első plébánost, Csontos Imrét Egerbocsból hozatta át. A papiak 1836-ban a falu egy részével együtt leégett.

A templom nyugatra a Hevesaranyosra vezető út mentén szabadon álló földszintes, átépített barokk lakóház. Földszintes öttengelyes épület, homlokzatán vájatolt szalagkeretes ablakokkal, finom párkánytagolással, L alakú udvari homlokzatán párkányos pilléreken nyugvó beüvegezett tornác, illetve előreugró veranda. Utóbbi hat kosáríves árkádjának ablakkeretein egykori fogrovatos faragás.

Kápolna (Nepomuki Szent János) - műemlék

A kápolnát a falu nyugati részén 1823-ban Kiss István császári és királyi kapitány emeltette, de később pusztulásnak indult és Lipov-niczki János egri kanonok a kápolnát a plébánia kerítéséhez áthelyeztette 1845-ben, ahol október 12-én, ünnepélyesen felszentelték.

A plébánia kertjében, illetve annak utcai kerítésvonalában áll. XIX. századi, későbarokk népies jellegű építmény. Utcára nyíló kosáríves és vasráccsal elzárt bejárat belépővel. Innen eredeti farácsos kapu nyílik a kicsiny boltozott térbe, ívelten tört és bádoggal borított gazdag kialakítású oromfal párkány. Az oromfal síkján székfűs, rozettás, indás stukkó és kereteit felirati tábla. Népies. A [kápolna félkörösen záródik. Eredeti fazsindely tető. 1820 — 1840 között.

Wágner Kúria (településképileg meghatározó)

Magasföldszintes, szabadon álló XVIII. század végi lakóház. Az országút felőli homlokzata emeletes a -f- b -j- b + a tengelyes középrizalitos építmény. Földszintjén, amely alagsori helyiségeket foglal magában, fekvő szalagkeretes ablakok, illetve a rizalit bal tengelyében ajtó. Széles övparkány, tagolt ereszparkány. Egyszerű szalagkeretes ablakok. Hátsó homlokzatán, amely földszintes a + a-j-B = a-f-a tengely. Egyenes záródású bejárati ajtaja fölött fakonzolos esőcsorgó. Szalagkeretes, fűzött vasrácsos pinceablakok. Eredeti Louis XVI. stílusú ajtószárnyak. Az épület sátoztetején újabb cserépfedés. Felújított állapotú magánkézben lévő épület.

Erdésház – nyilvántartott műemléki érték

Az úttól távolabb, enyhe emelkedőn álló, földszintes, téglalap alaprajzú, az úttal párhuzamos gerincű nyeregvetős lakóház. Kétraktusos, síkfödémű helyiségek, 19. század közepi nyílászárók. Főhomlokzatának közepén és az épület két végén fedett előtér. Telkén több melléképülettel.

Erdőtishti lakás – nyilvántartott műemléki érték

Domboldalon álló, L alaprajzú, földszintes, egytraktusos, kontyolt nyeregtetős lakóház, faoszlopos tornáccal és gazdasági épülettel. Egyik helyisége részben csehboltozatú, a többi síkfödémes. Konyhában nagyméretű épített tűzhely.

Települések védett területei és természeti értékei (általános áttekintés)

Településünk védett területeit és természeti értékeit akkor ismerhetjük meg a legjobban, ha tisztában vagyunk ezen területek védelmét meghatározó szabályokkal és a besorolások lényeges szempontjaival. Mi is a természetvédelem feladata? Az 1996-ban életbe lépett természetvédelmi törvény bevezette a természeti értékek és területek általános védelmét, mely kiterjed a tájra, a vadon élő élővilágra, a természeti területekre, az élőhelyekre és a földtani természeti értékekre. Az ember által nem bolygatott területen még lehet passzív természetvédelmet folytatni, de területeink döntő részén már szükséges a cselekvő aktív beavatkozás. A természetvédelem célja a tudományos és kulturális szempontból legjelentősebb természeti értékek természetes vagy ahhoz közeli állapotban való megőrzése, fenntartása és bemutatása révén azok közkinccsé tétele.

Fontos tudnunk, hogy a természet közvagyon, országhatárokon belül nemzeti kincs, ennek megőrzése gyarapítása minden generáció feladata. Ezen feladat ellátásához ismeretekre van szükség, oktatással, képzéssel, tudatformálás segítségével sokat tehetünk a természetvédelméért. Mire is kell figyelniünk? Rövid összefoglalásként földtani, növénytani, állattani értékeinkre és közérzetünk szempontjából kiemelten fontos tájképi értékekre. Épített környezetünk szépségét emelik kultúrtörténeti értékeink, melyek múltunk, történelmünk fontos alkotásai, elődeink, őseink megmaradt emlékezete.

Településünk természeti és kultúrtörténeti értékeinek felméréséhez, bemutatásához ad segítséget az alábbi rövid rendszerezés, mely a legfontosabb védett terület típusok listáját, illetve értelmezését tartalmazza:

Nemzeti park az ország jellegzetes természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagy kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése.

Tájvédelmi körzet az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és természeti értékek megőrzése.

Természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe egy vagy több természeti érték illetve ezek összefüggő rendszerének védelme.

Természeti emlék valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület.

Ökológiai folyosó az egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek védőövezete, Natura 2000 területek, érzékeny természeti területek és a természeti területek között a biológiai kapcsolatokat biztosító, vagy ezt elősegítő területeket, területsávokat és területmozaikokat, és ezek láncolatát, valamint az ezeken található élőhelyeket jelentik.

Ökológiai hálózat egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek ökológiai (zöld) folyosókkal biztosított biológiai kapcsolatainak egységes elnevezését jelenti.

Érzékeny természeti terület az olyan extenzív művelés alatt álló terület, amely a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megővését szolgálja.

Natura 2000 terület (európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület) külön jogszabályban meghatározott különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek kijelölt terület, illetve az európai unió által jóváhagyott különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület.

Egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

A településre vonatkozó természeti értékeket jelen fejezet térképmelléklete tartalmazza. A település természetvédelmével kapcsolatos kérdések a Bükk Nemzeti Park felügyelete alá tartoznak.

Bátor természeti értékei

A hevesi megyeszékhelytől mintegy 20 km-re északi irányban fekvő Bátor település déli határában magasodik a bátori Nagy-oldal Természetvédelmi Terület. Az 1978 óta védelem alatt álló területen az élő és élettelen természeti értékek iránt érdeklődők egyaránt megtalálhatják az érdeklődésüknek megfelelő értékeket.

A Laskó patak völgye fölé magasodó, vöröses-barnás sziklakibukkanásokkal tarkított meredek oldal a geológiai értékek tárházát biztosítja, hiszen a különböző korú alkotó kőzetek megfigyelésére van lehetőség. Az egykor bányászati tevékenységekkel megbolygatott területeket mostanra visszahódította a természet, de a pala vagy a radiolarit megfigyelésére megmaradt a lehetőség a felhagyott bányaudvarok területén.

A földtani érdekességeken túl azonban az élő természeti értékek is szépen példázzák a természetvédelmi intézkedések hasznosságát. Az erősen szilikátos alapkőzet, a radiolarit felszínén savanyú talajtípus jött létre, amely kedvező feltételeket biztosított az ilyen környezetet kedvelő növények számára. A növényzet többek között a mészkerülő fajaiból (pl. orvosi veronika, fehér perjeszittyó), valamint szilikát-sziklagyepi növényekből (pl. magyar kőhúr, északi fodorka, parázmoha) áll jelentős mértékben.

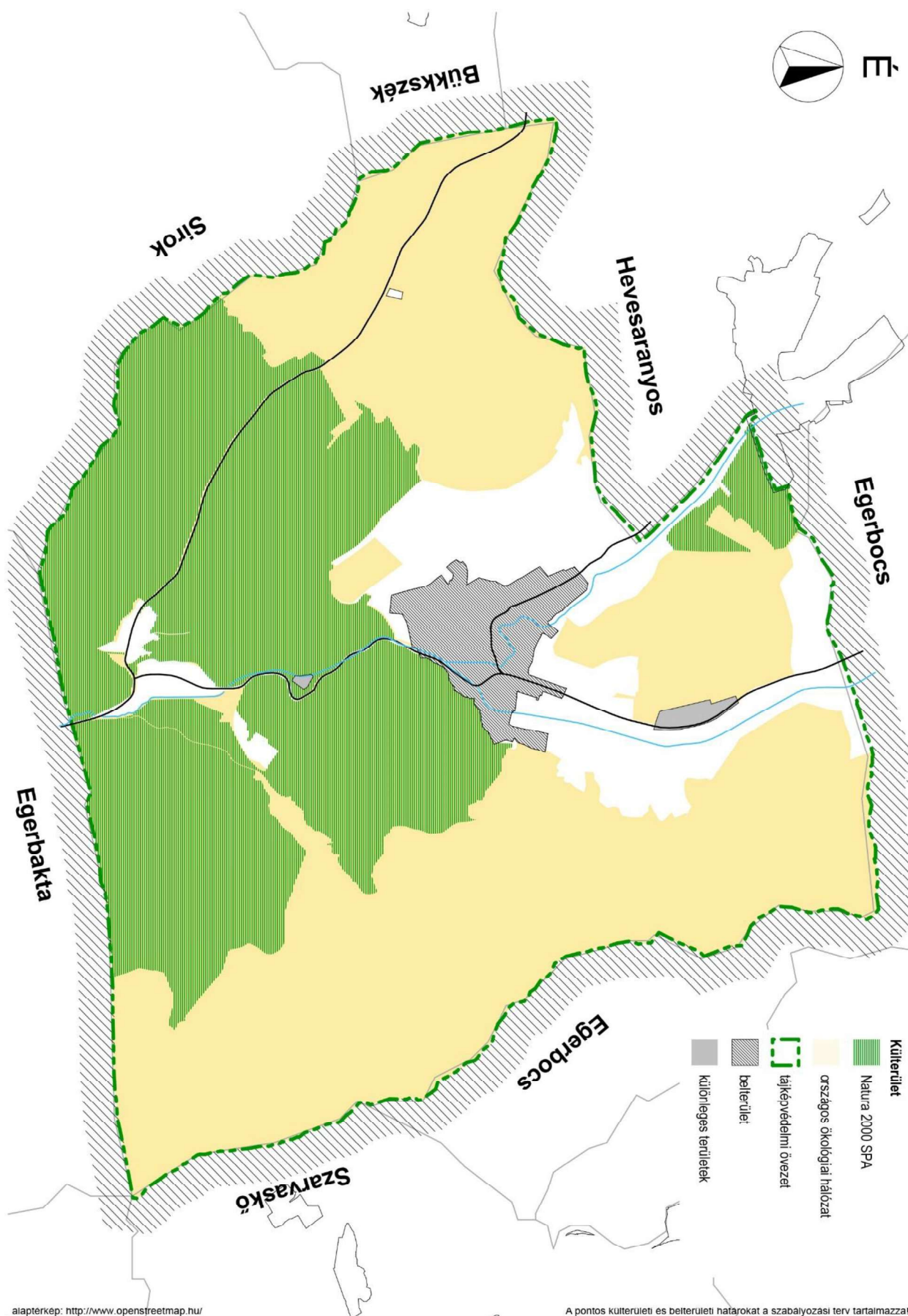
Egyedi tájértékek

Miocén rétegfeltárás, helyszíne, a víz-völgyi patak alsó szakaszának jobb oldalán található. Miocén sekélytengeri üledéksort (barnaszén és keresztarétegzett lagúna-üledék) tártak fel.

Oroszlánvár feltárása, a hajdani kőbányában feltárt felsőtriász mészkő és az alsó jura radioláris agyagpala réteghatára.

TELEPÜLÉS-KARAKTEREK

Ebben a fejezetben és az elkövetkezőkben a település építészeti karaktereivel foglalkozunk

Építészeti karakterek osztályozását sokféleképpen közelíthetjük meg. Az építés ideje, a kor amiben az épület megszületett mindig nyomot hagy a külső megjelenésén is, ezért olyan osztályzási rendszert választottunk, mely alapvetően az építési korszakok alapján határozza meg a karaktereket. A karakterek azonosításában nagy segítségünkre vannak a katonai felmérések I-III. katonai felmérés (1763-1887) valamint Magyarország Katonai Felmérése (1941), továbbá a 60-as évek légifelvételei.

Történeti I. karakterű településrész (1763-1920)

A török dúlás alatt az ország jelentős területe elnéptelenedett és falvak váltak pusztává a hódoltság területén, mely a mai Magyarország jelentős területeit érintette. A 150 éves török uralom után újra benépesülő falvak a 18. sz.-tól az első világháborúig megszakítatlan fejlődést mutatnak, mely a népi építészeti változatos formáit alakította ki. Sok településen még ma is azonosíthatóan létezik ez a karakter. Megőrzése közös érdekünk.

Történeti II. karakterű településrész (1920-1945)

A két világháború között a trianoni trauma után ismét megfigyelhető egy fellendülés, mely bizonyos településeket vidéken is megértintett. Még a „boldog békeidőkben ideális körülmények között alkotó építészek, Kós Károly és a „Fiatalok” köre olyan építészeti stílust teremtett, mely a 30-as években is termékeny talajra talált a vidéki építészeti környezetben.

Telepített I. karakterű településrész (1950-1960)

A két vesztes világháborút és az erőszakos államosítást követően a termelészövetkezetek fellendülő időszakában és a „háztáji” termeléssel kiegészítve a vidéki lakossága gazdasági erősödését jelzi a „kockaházak” tömeges elterjedése. Ez a népi építészettel való radikális szakítást is jelentette, ugyanakkor talán ez az utolsó korszak, amikor falvaink egységes utcaképpel rendelkeztek.

Telepített II. karakterű településrész (1990-)

Az 1990-es rendszerváltás után kialakuló gazdasági helyzet, valamint az építőipari anyagok egyre szélesedő választéka a vidék egységes építészeti arculatának teljes felbomlásához vezetett. Az új telekosztások jellemzően az oldalhatáron álló beépítést elhagyva szabadon álló formát részesítették előnyben. A motorizációval együtt a gépkocsi is, mint jelentős vagyontárgy helyet követelt magának az ingatlanon. A „nappali” helyiség megjelenésével és a tetőtérbeépítések elterjedésével léptékváltáson mennek keresztül házaink.

Mezőgazdasági birtokközpontok

A mezőgazdasági birtokközpont az 1990-es években felszámolt TSZ birtokközpontok újra hasznosulása, az ezzel kapcsolatos átépülés, napjainkban is folyamatban van, illetve új birtokközpontok kialakulása is megfigyelhető.

Ezeknél a külterületi természetben való építettségük okán az építésnél, átalakításnál, bővítésnél a kilátásvédelem, rálátásvédelem és tájvédelem szempontjait is javasoljuk figyelembe venni.

Üdülőházas karakterű településrész

A 80-as évekre már a lakosság jelentős része rendelkezett gépkocsival. A városi létből a vidék nyugalmaiba vágyók körében közkedvelté vált a „vikendház”. A hétvégéken megelevenedő jellemzően külterületeken lévő épületek sajátos világot képeznek mind a mai napig.

Átalakuló településrész (kiegészítő karakterjellemző)

A fenti karakterek a legritkábban jelennek meg tisztán. Ott ahol a változás olyan mértékű, hogy az eredeti karakter nehezen felismerhető, esetleg csak az utcaszerkezet és a telekosztás őrzi azt ott az „átalakuló” településrész megnevezéssel jelöljük az eredeti karakter nevének megtartása mellett.

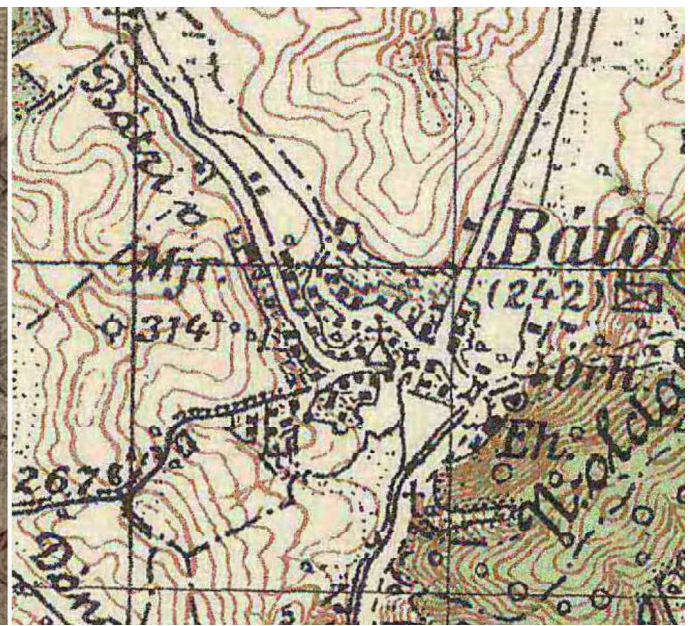
Bátor település karaktere

A Laskó patak mindkét partján elterülő patakmenti típusú település, újabban kialakult utcás jelleggel, közepén dombon álló templommal.

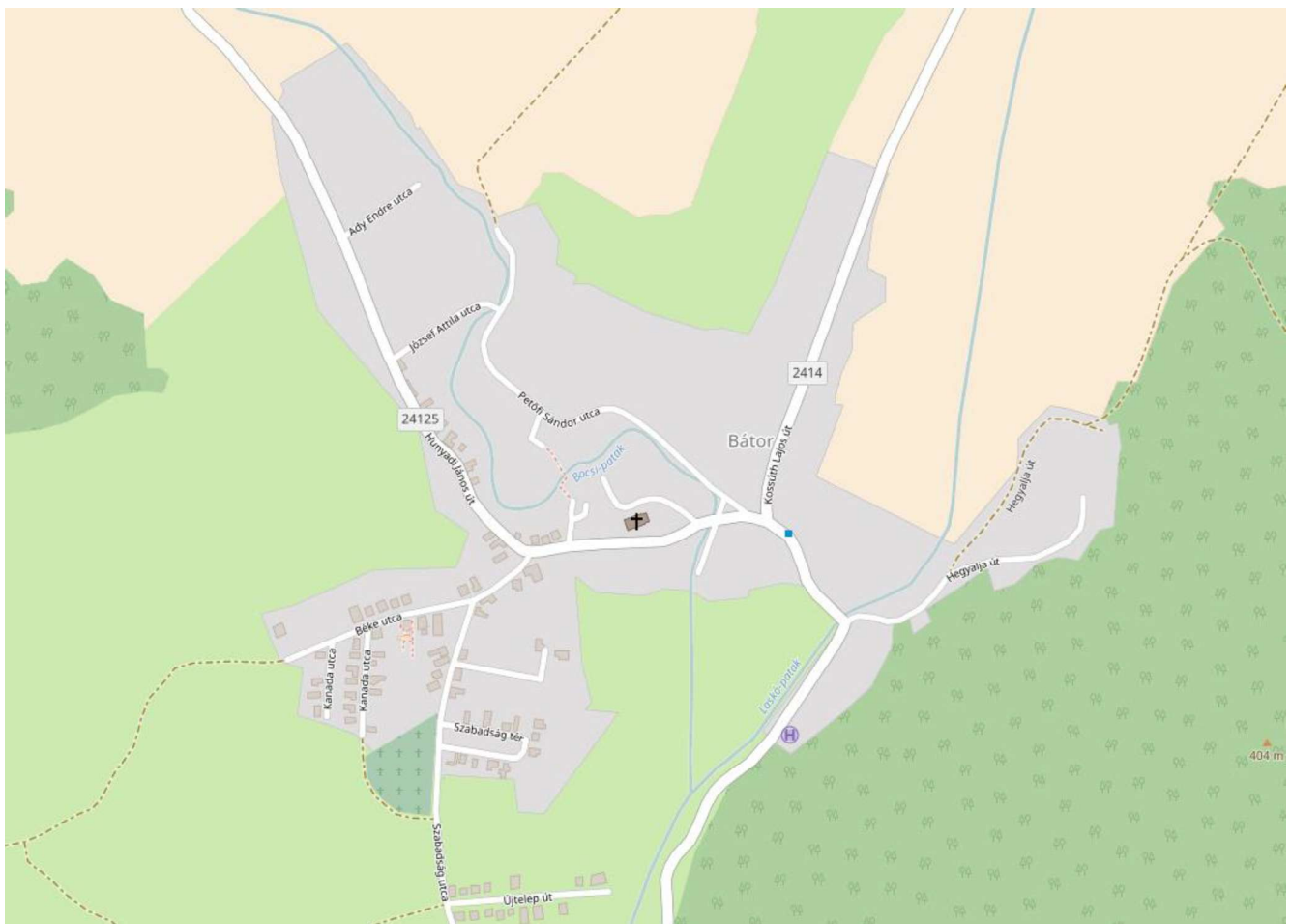

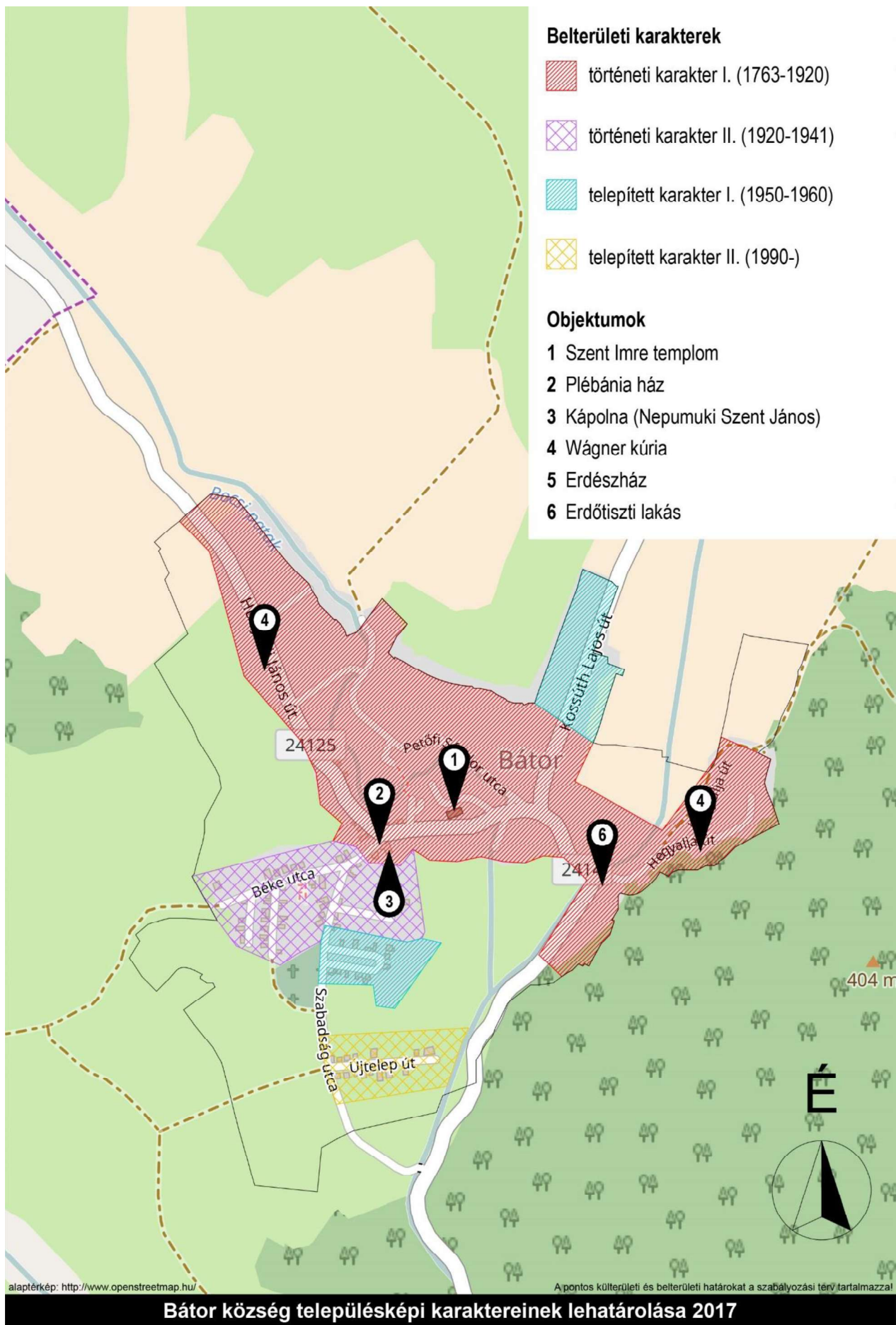
Második Katonai Felmérés (1806-1869)

Magyarország Katonai Felmérése (1941)

Openstreetmap 2017

JÓ PÉLDÁK TÖRTÉNETI I. KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

Bátor történeti településmagja őrzi még a népi építészetből ránk maradt értékeket. Ez köszönhető a néhol „szeres” telepítés megőrzésének, és a sok tornácos háznak, melyek napjainkig is fennmaradtak. Ahhoz hogy ezt a karaktert megőrizhesse a település magja minél több régi házat meg kell óvni a pusztulástól, és az új építéseknel is tekintettel kell lenni a helyi építészeti hagyományokhoz.

A hagyományos hosszúház és az oldalhatáron álló beépítés sok helyen megfigyelhető még, ugyanakkor az új beépítések is jelentős számban megtalálhatók. A település karaktere azonban inkább a történeti jelleg hangsúlyozását igényli a jövőben.

JÓ PÉLDÁK TÖRTÉNETI II. ÁTALAKULÓ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

Bátor egyik különleges kis világa a két utcából álló Kanada nevű településrész. Az első világháború előtti nagy kivándorlási hullám után a két világháború között sokan visszatelepültek az amerikai kontinensről Magyarországra. A két utcában fellelhető épületek közül sokat találunk ebből a korszakból. A házakon a harmincas évek formavilágát fedezhetjük fel.

A házak karaktere eltér már a háromosztatú parasztháztól. Inkább két traktusos vagy L alakú beépítéssel találkozhatunk, de anyaghasználatában még magukon viselik a kézműves hagyományt. Sajnos a II világháború eseményei megakadályozták ennek a világnak a kiteljesedését, de Bátorban lehetőség van megőrizni valamit a kor hangulatából.

JÓ PÉLDÁK TELEPÍTETT I. KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

A hatvanas évek gazdasági fellendülése Bátor község településképeben is meghatározó változást hozott. A legtisztábban talán a Szabadság téren jelennek meg új beépítésként a kockaházak, de a Kossuth Lajos utcában is ez válik a jellemző beépítéssé.

JÓ PÉLDÁK TELEPÍTETT II. KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

Bátor község legújabb településrésze az Új telep utca. A településmagtól távolabb eső lankás hegyormon a telkek egy része a település felé, másik része a horgásztó irányába néző panorámával rendelkezik. Az építészeti arculat igen vegyes képet mutat. Új épület építéskor itt leginkább a táji környezet ad kapaszkodót.

AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Ebben a fejezetben ajánlásokat teszünk a karakterre jellemző építészeti formavilág alapján.

Az építészeti útmutató táblázatos formában ábrák segítségével mutatja be a karakterekre jellemző építészeti tulajdonságokat. Az ábrákhoz rövid szöveges leírást csatoltunk. Minden egyes karakter saját oszlopában jelezzük, hogy a karakterre összképe szempontjából javasolható-e az adott építészeti megoldás.

Az útmutató kizárólag ajánlásokat tartalmaz. Konkrét építészeti elképzelés esetén az illeszkedés szabályait megtartva el lehet térni tőle.

Jelmagyarázat:

Történeti I. karakter

Történeti II. karakter

Telepített I. karakter

Telepített II. karakter

Mezőgazdasági birtokközpontok

Üdülőházas karakter

Településképileg ajánlott

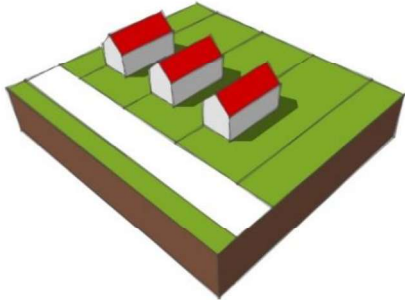
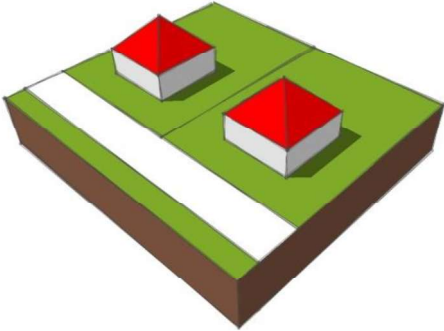
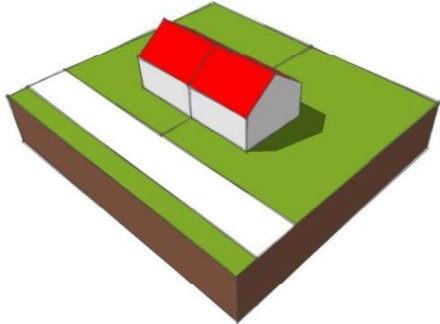
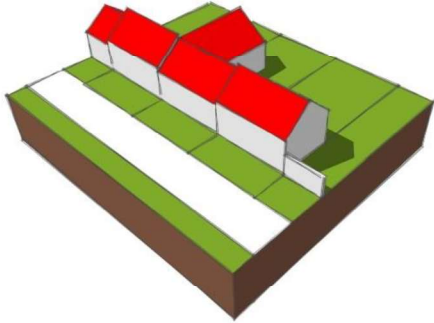
Településképileg nem javasolt

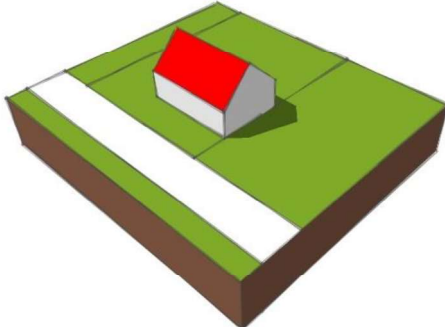
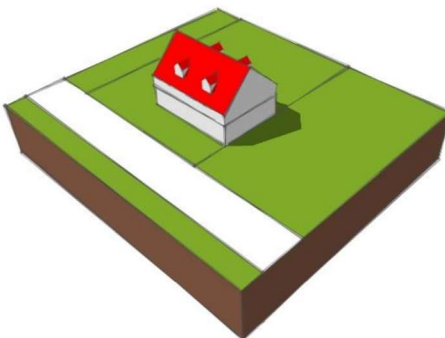
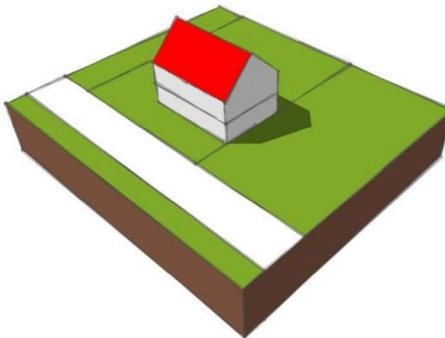
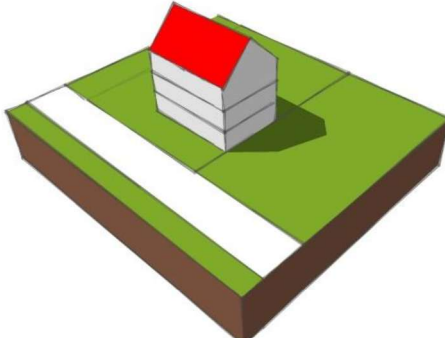

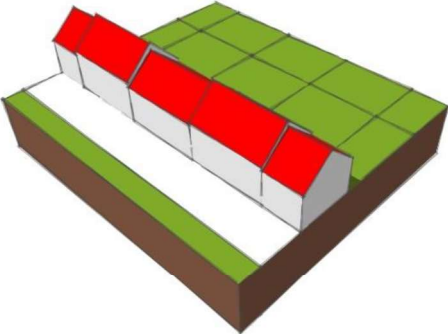
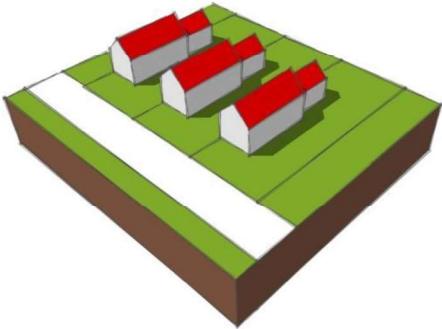
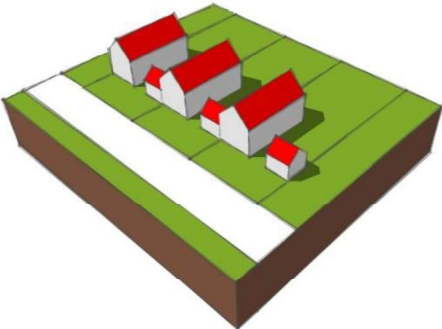
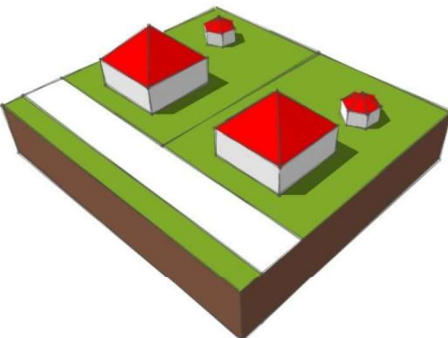
Településképileg elfogadható

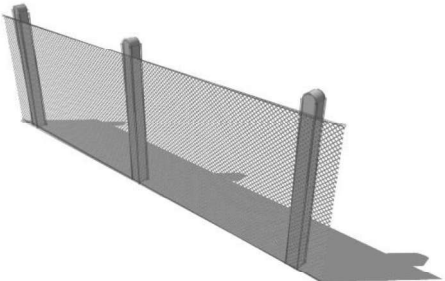
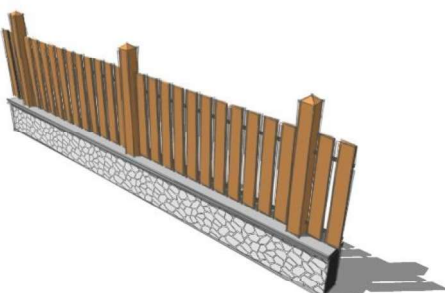
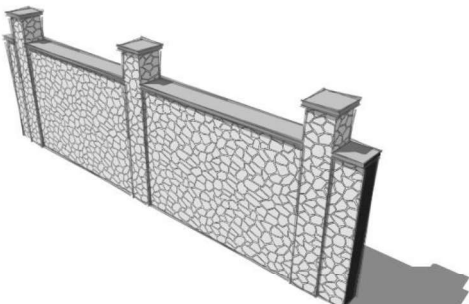

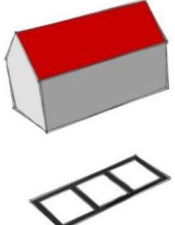
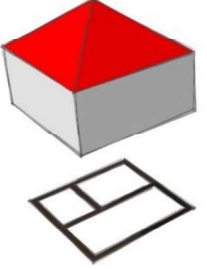
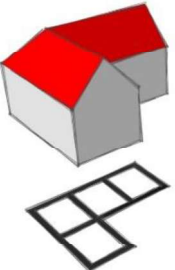
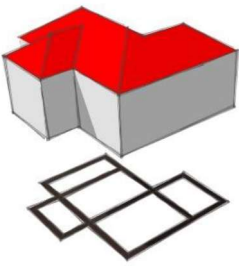
Nem releváns karakter

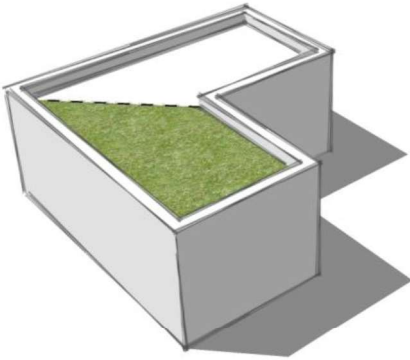
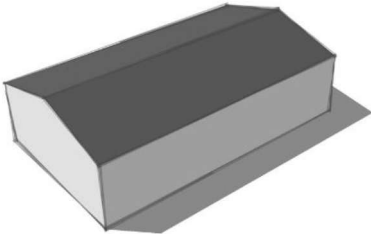
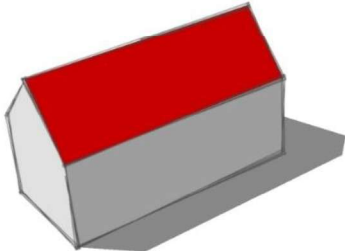
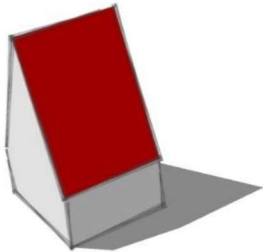
Beépítési mód							
karakterek:							
	oldalhatáron álló beépítés	✓	✓	✓	✗	●	-
	szabadon álló beépítés	●	●	●	✓	✓	-
	ikres beépítés	✗	✗	●	●	●	-
	zárt sorú beépítés	✗	✗	✗	✗	●	-

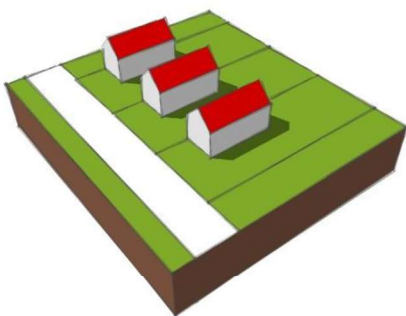
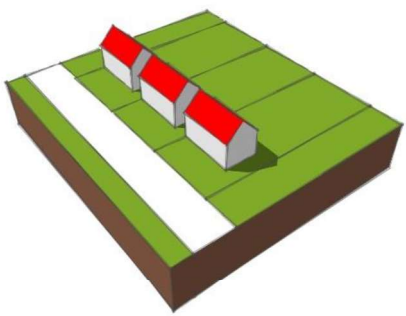
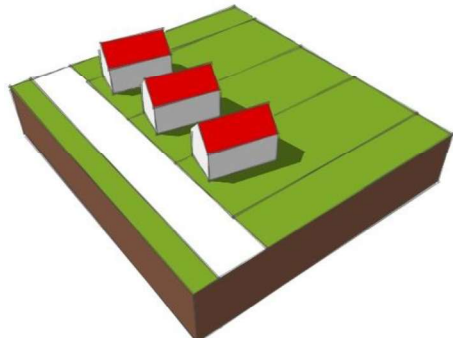
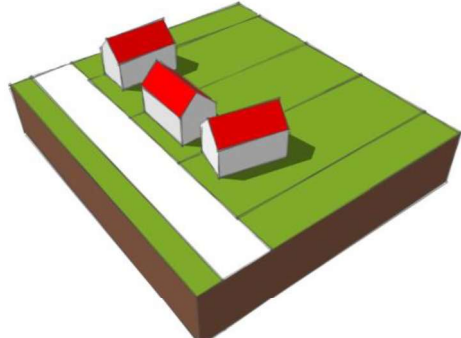
Szintszám							
karakterek:							
	földszintes beépítés	✓	✓	✓	●	✓	-
	földszint + tetőtér beépítés	●	●	✓	✓	✓	-
	egy emeletes beépítés	✗	✗	●	●	●	-
	több emeletes beépítés	✗	✗	✗	✗	✗	-

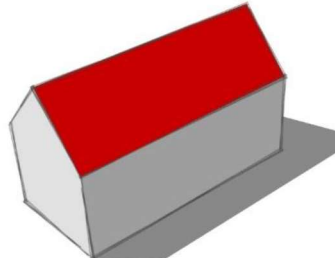
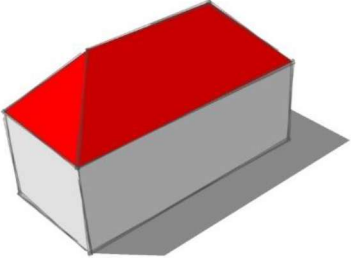
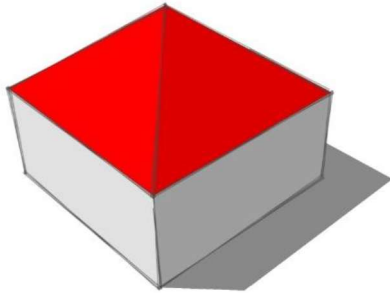
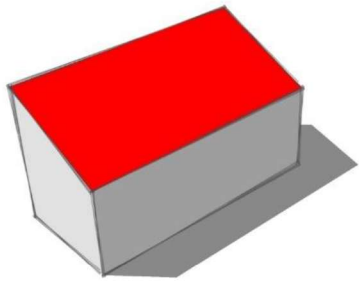
Mellék épületek, kerti építmények							
	karakterek:						
	melléképület és kerti építmény nélkül	●	●	●	✓	●	-
	főépülettel összeépítve	✓	✓	✓	●	●	-
	utcafronton külön építményként	✗	✗	✗	✗	●	-
	szabadon állóan külön építményként	●	●	●	✗	●	-

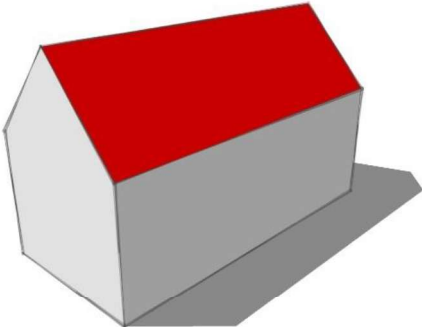
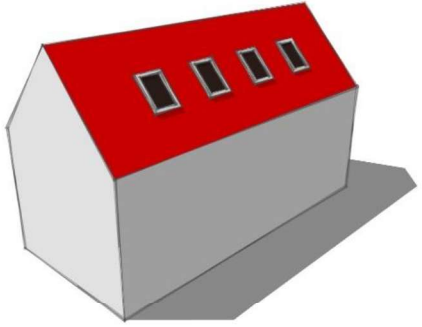
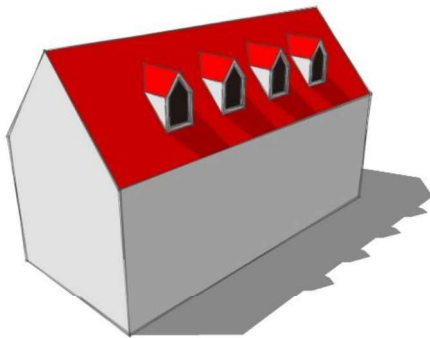
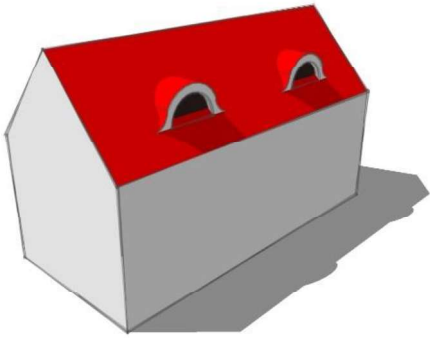
Kerítés kialakítások							
karakterek:							
	drótkerítés	✗	✗	✗	✗	✓	-
	léckerítés meglévőkhöz illeszkedő lábazattal	✓	●	●	●	●	-
	áttört kerítés meglévőkhöz illeszkedő lábazattal	✓	✓	✓	✓	●	-
	tömör fal	✗	✗	●	●	●	-

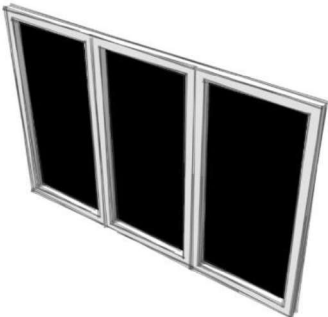
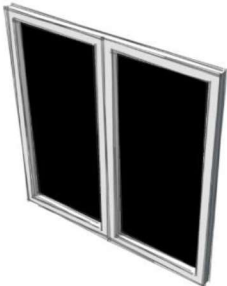
Tömegformálás							
karakterek:							
	egy traktusos tömeg	✓	●	●	●	✓	-
	két traktusos tömeg	●	●	✓	✓	●	-
	L alakú tömeg	✓	✓	✓	✓	●	-
	szabálytalan tömegkontúr	✗	●	●	●	●	-

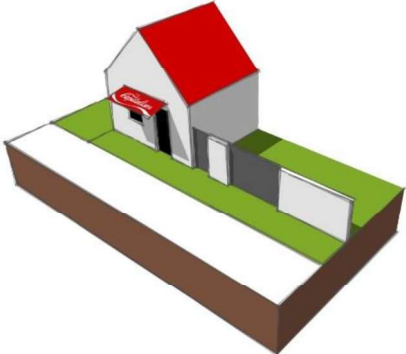
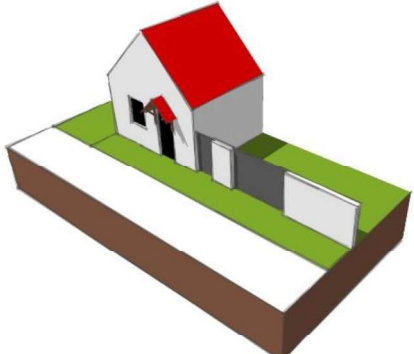
Tetőhajlás							
karakterek:							
	lapostető / zöldtető	✗	✗	✗	●	●	-
	alacsonyhajlású tető	✗	✗	●	●	✓	-
	normálhajlású tető (35°-45°)	✓	✓	✓	✓	✓	-
	meredekhajlású tető	✗	✗	●	●	●	-

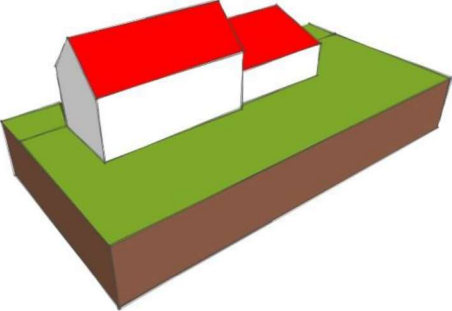
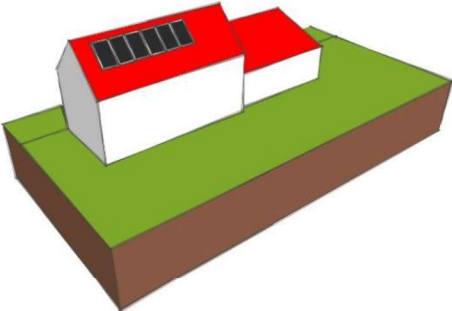
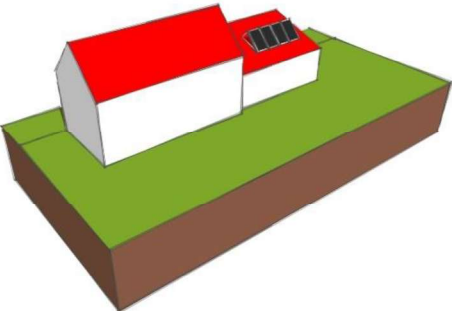
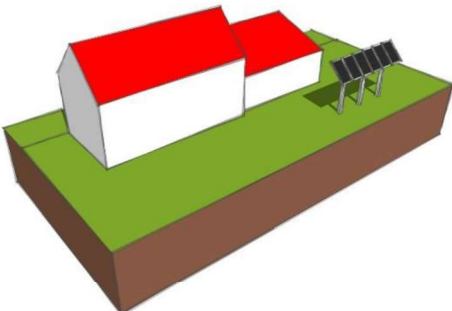
Tető gerinc irány							
karakterek:							
	utcára merőleges gerinc	✓	✓	✓	✓	●	-
	utcával párhuzamos gerinc	●	●	●	●	●	-
	utcával szöget bezáró gerinc	●	✗	●	●	●	-
	szabálytalan elrendezés	●	✗	●	●	●	-

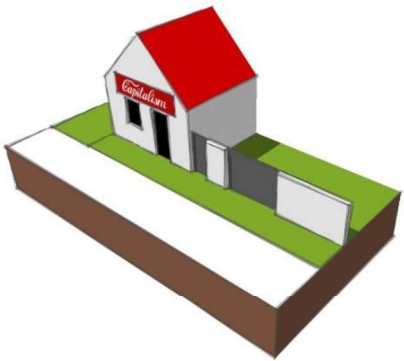
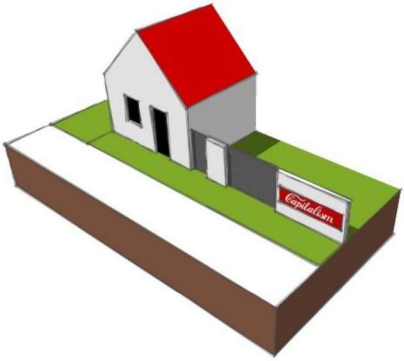
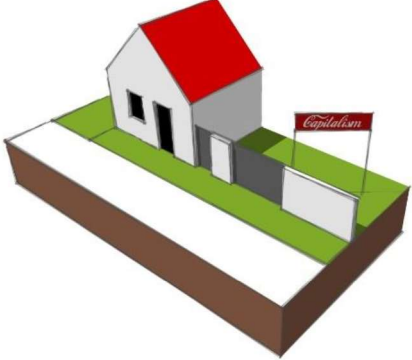
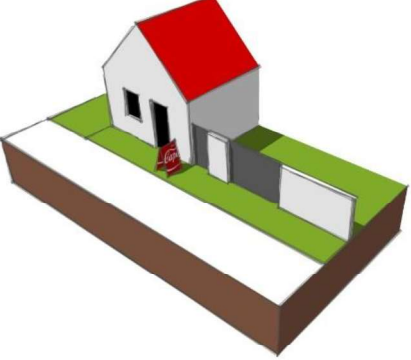
Tetőformák							
karakterek:							
	nyeregtető	●	●	●	✓	●	-
	kontyolt tető	✓	✓	✓	●	●	-
	sátortető	●	●	✓	●	●	-
	félnyeregtető	✗	✗	✗	●	●	-

Tetőablakok							
karakterek:							
	nincs tetőablak	✓	✓	✓	●	●	-
	tetősíkablak	●	●	●	✓	●	-
	állóablak	●	●	✓	●	●	-
	ökör szem ablak	✗	✗	●	●	●	-

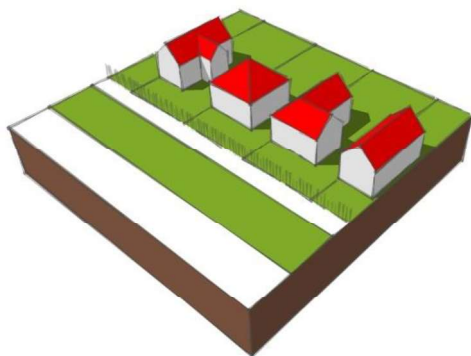
Ablakok							
karakterek:							
	hagyományos osztású ablak	✓	✓	●	●	●	-
	három részre osztott ablak	●	●	●	●	●	-
	két részre osztott ablak	●	●	✓	✓	●	-
	osztás nélküli ablak	●	●	✓	✓	●	-

Utcai homlokzat							
	karakterek:						
	gépészeti berendezés utcai homlokzaton	✗	✗	✗	✗	●	-
	telekommunikációs eszköz utcai homlokzaton	✗	✗	✗	✗	●	-
	napellenző utcai homlokzaton	●	●	●	●	●	-
	előtető utcai homlokzaton	●	●	●	●	●	-

Napelem elhelyezés							
karakterek:							
	nincs napelem	✓	✓	✓	✓	✓	-
	napelem főépületen (közvetlenül a tetőfedésre szerelve, egy foltban elhelyezve)	✗	●	●	✓	✓	-
	napelem melléképületen	✓	✓	✓	✓	✓	-
	napelem külön alépítményen	✗	✗	✗	✗	●	-

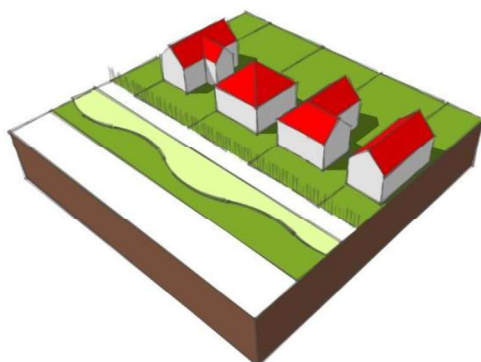
Hirdetés elhelyezés							
	karakterek:						
	hirdetés utcai homlokzaton	✓	✓	✓	✓	✓	-
	hirdetés kerítésen	✓	✓	✓	✓	✓	-
	hirdetés előkertben, oldalkertben	✗	✗	●	●	●	-
	kihelyezett mobil hirdetés	●	●	✓	●	✓	-

Ajánlások útmenti zöld sávok kialakítására (karaktertől függetlenül)

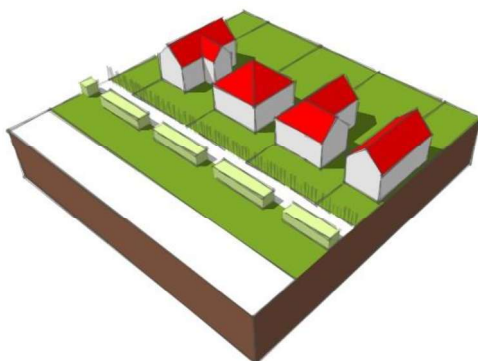
fűvesítés

szűk és nagyforgalmú utcák
esetében javasolt

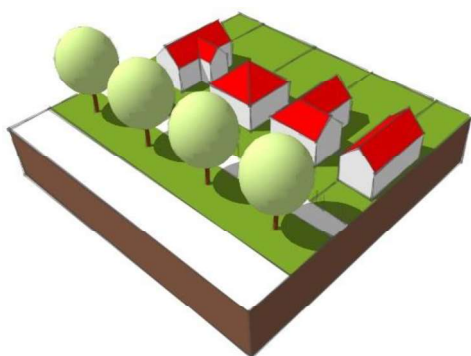
virágágyás

szűk, alacsonyforgalmú utcák
esetében javasolt

cserje, sövény

szélesebb vagy nagyforgalmú
utcák esetében javasolt

fasor

széles utcák esetében
javasolt

Cserjék, sövények és fasorok telepítésénél figyelembe kell venni a bűnmegelőzési szempontokat, valamint be kell tartani a tűzvédelmi előírásokat is. A telepítést továbbá befolyásolhatja a meglévő közművek elhelyezkedése. A Bükki Nemzeti Park által telepítésre javasolt és tiltott növények listáját a településképi rendelet tartalmazza.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Történeti I.	Történeti II.
lábazat	terméskő lábazat	terméskő lábazat
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	kiselemes fedés	kiselemes fedés
kémények	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve

A kreatív gondolkodáson alapuló illeszkedést támogatva csak azon karakterek kapcsán teszünk konkrét ajánlást építőanyagokra, ahol az adott épületelem anyaghasználata karaktert befolyásoló tényező. Egyéb helyeken az illeszkedés szabályait megtartva javasolt a különböző építőanyagokat felhasználni.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Telepített I.	Telepített II.
lábazat	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	kiselemes fedés	meglévőkhöz illeszkedve
kémények	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve

A kreatív gondolkodáson alapuló illeszkedést támogatva csak azon karakterek kapcsán teszünk konkrét ajánlást építőanyagokra, ahol az adott épületelem anyaghasználata karaktert befolyásoló tényező. Egyéb helyeken az illeszkedés szabályait megtartva javasolt a különböző építőanyagokat felhasználni.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Mg. birtokközpontok
lábazat	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	meglévőkhöz illeszkedve
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	meglévőkhöz illeszkedve
kémények	meglévőkhöz illeszkedve

A TSZ központok a 90-es években felszámolásra kerültek, azonban az épületállomány megmaradt, újra hasznosítása folyamatban van illetve külterületeken újabb mezőgazdasági épületek is létesülhetnek, ezeknél az anyaghasználatnál az illeszkedés szabályait javasoljuk figyelembe venni, illetve külterületi természetben való építettségük okán az építésnél, átalakításnál, bővítésnél a kilátásvédelem, rálátásvédelem és tájvédelem szempontjait is javasoljuk figyelembe venni.

JÓ PÉLDÁK SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, UTCANÉVTÁBLÁK

Településeink közterületeit meghatározó sajátos építményfajták, reklámhordozók és egyéb műszaki berendezések a települések fejlődési üteméhez képest rendkívül gyors változásokon esnek át. A technológiai fejlődés újabb, és újabb eszközök és hálózatok megjelenését eredményezi településeinken. A folyamatosan változó műszaki kialakítások miatt igen nehéz, vagy szinte lehetetlen feladat általánosan alkalmazható ajánlásokat tenni. Az utcaképben talán leginkább zavaró léghábeles hálózatok lehetőség szerinti összevonása mindenképpen javasolható, amíg a földkábeles vezetés általánossá nem válik. Majdnem mindenhol elmondható, hogy a sajátos építményfajták és egyéb műszaki berendezések elhelyezésénél kevés jó példát találunk. Ugyan ez a helyzet a reklámhordozók vonatkozásában is. Ez utóbbiak elhelyezésére korábbi fejezetekben karakterenként külön-külön ajánlásokat tettünk.

Közvilágítás, díszvilágítás (LoNNe ajánlások)

A fény hatással van a növényekre, állatokra és hasonlóan az emberekre is. Akár kis mennyiségű, rossz időben érkező fény is megzavarhatja az élőlények belső óráját, a hormonok termelését, vagy akár a teljes ökoszisztémát is károsan érintheti. A ragadozó-zsákmány kapcsolatok felborulhatnak és az éjszakai fajok növekvő mértékben elveszthetik életterületüket. Hosszú távon mindez a biológiai változatosságot is veszélyezteti.

A helyzet javítása érdekében a kutatók négy cselekvési javaslatot fogalmaztak meg.

El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

A világítótestek emyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő emyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek - még a díszvilágítás esetén is - lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3 cd/m² fénysűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően a közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

forrás:

Világítástechnikai társaság

Övjük meg az éjszakát: Egy nemzetközi tudományos kutatóhálózat ajánlásai a kültéri világítás kapcsán

<https://goo.gl/wqxxqG>

Utcanévtábla

Az utcakép fontos eleme az utcanévtábla és a házszám tábla, de a településen való tájékozódásban is kiemelkedő szerepe van. Ezért különösen fontos, hogy kialakításuk és elhelyezésük egységes elvek mentén történjen.

Az utcanévtáblát az épület sarkához minél közelebb kell elhelyezni. Az elhelyezés magasságának javasolt határértékei: 250-450 cm. Egyes övezetekben előfordulhat, hogy kerítésre kell felszerelni az utcanévtáblát, mert az épület fala messze esik a saroktól, de ez esetben is törekedni kell a legmagasabb elhelyezésre.

1. sor A közterület neve - 70mm verzálmagasság

Házzsámtábla

A házzsámtáblát a bejáráshoz lehető legközelebb, attól jobbra (ritkábban balra vagy középen), 2-3 m-es magasságban kell elhelyezni. Szükség esetén lehetséges a házzsámtábla kapuszerkezetre vagy kerítésre való felszerelése is.

1. sor A közterület neve - 20mm verzálmagasság

2. sor A házszám - 70mm verzálmagasság

Tipográfia

A táblák szöveges feliratának alapkövetelménye a jó olvashatóság. A táblákon az úgynevezett talpnélküli (sans-serif), groteszk betűtípusokkal kiírt információk olvashatók a legjobban. A táblák feliratai számára megfelelő betűtípusok pl. Helvetica, Frutiger, Gill, Arial. A tábla hátterének és a feliratának színe között határozott különbség, kontraszt legyen. A feliratok háttereként homogén felületet alkalmazzunk. A feliratok határozott kontúrral készüljenek. A feliratokat középtengelyesen, minden sort középre zárva kell elhelyezni a táblákon.

Elrendezési vázlat:

